

TRUE BREAD

MARCH 2026

ഭൂ ബ്രഡ്

Volume 2 | Issue 3

ഒരു ക്രിസ്തീയ കുടുംബ മാസിക

പ്രഭാഷണം:
ആശയവിനിമയത്തിന്റെ
കല | പി. എസ്. ചെറിയാൻ

FINANCIAL LITERACY

Rev. Dr. Binu B. Peniel

Private Circulation only

John - 6:32

“Then Jesus said : ....
my Father giveth you the
TRUE BREAD”

യോഹന്നാൻ 6:32

‘യേശു: .... എന്റെ പിതാവത്രേ
സ്വർഗ്ഗത്തിൽനിന്നുള്ള
സാക്ഷാൽ അപ്പം
നിങ്ങൾക്കു തരുന്നത്.’

**ലേഖനം, ഫീച്ചർ, കഥ, കവിത,
സന്ദേശം, അനുഭവം തുടങ്ങിയവയും
മാസിക സംബന്ധമായ
പ്രതികരണങ്ങളും നിർദ്ദേശങ്ങളും
ക്ഷണിച്ചുകൊള്ളുന്നു.**

ചീഫ് എഡിറ്റർ, ഭൂ ബ്രഡ് മീഡിയ
മാരായമുട്ടം പി. ഒ., തിരുവനന്തപുരം - 695124
Mob: +91 9495336764
Email: truebreadmedia@gmail.com
www.thetruebread.com

Follow us on   True Bread Media

കൃതികളിലെ ആശയങ്ങളുടെ
ഉത്തരവാദിത്വം ലേഖകർക്ക് മാത്രമാണ്.
എല്ലാവിധ പുന:പ്രകാശനവും
രേഖാമൂലമുള്ള
അനുവാദത്തോടുകൂടി മാത്രം.

ADVISORY BOARD
P. S. Cherian
Dr. M. Stephen
Dr. Jaison Thomas
Dr. Sajikumar K. P.
Joy Mathew

CHIEF EDITOR
Viju Marayamuttom

EXECUTIVE MANAGER
Joemon Varghese

EDITOR IN-CHARGE
Baiju S. Panacode

CONTRIBUTING EDITORS
Dr. Anil Kurichimuttom
Dr. Binu Peniel

EDITORS
Anish Kalluvila
Lincy Joe Varghese

PUBLISHER
Prema Viju

TECHNICAL SUPPORT
Reuben Mathew Shibu

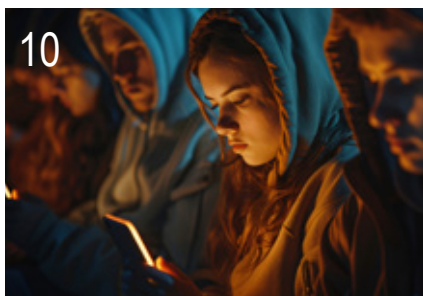
COVER & LAYOUT
Olapeepi Design Studio

നീയും അവരിൽ ഒരുവനോ
| ഡെയ്സിമോൾ

പ്രഭാഷണം:
ആശയവിനിമയത്തിന്റെ കല
| പി. എസ്. ചെറിയാൻ

ക്രിസ്തീയ ആശയവിനിമയവും
സൈബർ ലോകവും
| ഡോ. മാത്യു വറുഗീസ്

13 **ശീലങ്ങൾ മാറ്റാൻ..**
| ജോയ് മാത്യു

14 **വേദനാജനകമായ പ്രക്രിയയിൽ നിന്ന്**
വാഗ്ദത്തത്തിലേയ്ക്ക്-ഒരു യാത്ര
| ഡോ. ഗ്ലാഡിസ് ബിജു ജോർജ്ജ്

17 **Financial Literacy**
| Rev. Dr. Binu B. Peniel

വിജു മാരായമുട്ടം

ക്രൈസ്തവ ഗായക സംഘങ്ങൾക്ക് അഭിനന്ദനങ്ങൾ...

ആരാധനയാണ് ആത്മീയസംഗീതം. ഈ പ്രകൃതിയുടെ സ്പന്ദനം തന്നെ സംഗീതാരമകമാണ്. ഏതൊരു ഹൃദയത്തെയും ആഴത്തിൽ സ്പർശിക്കാനുള്ള ജീവൻ സംഗീതത്തിനുണ്ട്. ദൈവത്തോടുള്ള അകമഴിഞ്ഞ ആരാധനയാണ് സംഗീതമായി ഉയിരെടുക്കുന്നത്.

ബൈബിൾ വിവരണം ആരംഭിക്കുന്നതു തന്നെ ക്രിയേഷൻ ഹിമോടു കൂടെയാണല്ലോ! ആരാധനയ്ക്ക് ആഹ്വാനം നൽകുന്ന സങ്കീർത്തനങ്ങളുടെ പുസ്തകം കൂടാതെ പഴയനിയമത്തിലും പുതിയ നിയമത്തിലും ധാരാളം കാവ്യഭാഗങ്ങൾ കാണാം. ഇവയെല്ലാം ആരാധനയിൽ സംഗീതത്തിനുള്ള സ്ഥാനം വെളിപ്പെടുത്തുന്നു.

ക്രൈസ്തവ വിഭാഗങ്ങൾക്കിടയിൽ ഏറ്റവും കൂടുതൽ എക്യുമെനിക്കൽ സ്വഭാവം നിലനിൽക്കുന്നത് സംഗീത മേഖലയിലാണെന്നു പറയാം. കൂടുതൽ പാട്ടുകളും പൊതുവായി അംഗീകരിക്കപ്പെടുകയാണല്ലോ. മാത്രമല്ല പ്രായ, ലിംഗ വ്യത്യാസം കൂടാതെയുള്ള പങ്കാളിത്തവും എടുത്ത് പറയേണ്ടതുതന്നെ.

ആത്മീയ ആരാധനയിൽ, പ്രത്യേകിച്ച് പൊതുവേദികളിലെ ശുശ്രൂഷയിൽ അവിഭാജ്യമായ ഒരു ഘടകമാണ് സംഗീതാരാധന. ക്രിസ്തീയ ശുശ്രൂഷയിൽ വളരെ പ്രധാനപ്പെട്ട പങ്ക് വഹിക്കുന്നവരാണ് ഗായക സംഘങ്ങൾ. അവർ എല്ലാ അർത്ഥത്തിലും പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കപ്പെടേണ്ടവരാ

ണ്. പ്രസംഗകർക്കൊപ്പമുള്ള പരിഗണന അവരും അർഹിക്കുന്നു. വളരെ സാമ്പത്തിക മുതൽമുടക്കും അത്യുദ്ധാനവും ചെയ്താണ് അവർ വേദിയെ അലങ്കരിക്കാനായി എത്തുന്നത്. വിലപിടിപ്പുള്ള സംഗീത ഉപകരണങ്ങൾ, ഗായകരുടെ ശബ്ദ സംരക്ഷണത്തിനുള്ള ജീവിത ചിട്ടകൾ, ഒറ്റയ്ക്കും കൂട്ടമായും പരിശീലനത്തിന് ആവശ്യമായി വരുന്ന സമയം; മാത്രമല്ല, ആദ്യവസാനം വേദിയിലെ സജീവ സാന്നിധ്യം ഇതൊക്കെ അവരെക്കുറിച്ചുള്ള പരിഗണനാ ഘടകങ്ങളാണ്. ഗാനരചന, ഈണം പകരുക, സംഗീത സംവിധാനം, ഓർക്കസ്ട്ര, ഗായകർ, ശബ്ദനിയന്ത്രണ സംവിധാനം മുതലായ ഒരുപാട് ഘടകങ്ങളുടെ സമന്വയം കൂടെയാണ് ഈ മേഖല.

ഈ മേഖലയെക്കുറിച്ച് ആഴത്തിലുള്ള ഗവേഷണ പഠനങ്ങൾ ഇനിയും ആവശ്യമാണ്. ഇതൊരു ശുശ്രൂഷാ മേഖലയായി കണ്ട് ദൈവശാസ്ത്ര പാഠ്യവിഷയത്തിന്റെ ഭാഗമാക്കിയിരിക്കുന്നത് അഭിനന്ദനാർഹമാണ്. ക്രൈസ്തവ സംഗമങ്ങളെ അവിസ്മരണീയവും ആത്മാവിലുള്ള അനുഭവങ്ങളായും സമ്മാനിക്കുന്ന ഗായക സംഘങ്ങൾക്ക് അഭിവാദ്യങ്ങൾ നേരുന്നു... ■

ഡോക്സിമോൾ

നീയും അവരിൽ ഒരാളല്ലേ

ജീവിതത്തിൽ നമ്മൾ പലതവണ കണ്ടിട്ടുള്ളതും കേട്ടിട്ടുള്ളതും അനുഭവിച്ചിട്ടുള്ളതുമായ ഒരു സത്യമുണ്ട് : ചിരിയും സൗഹൃദവും ബന്ധങ്ങളും എല്ലാം പങ്കിട്ടവർ ആ കൂട്ടത്തിൽ ഒരാൾക്ക് എന്തെങ്കിലും രീതിയിൽ ഒരു പരാജയം വന്നാൽ പ്രത്യക്ഷമായി എല്ലാവരും അകന്നു പോകുന്നു. ഞാൻ അവനെ അരികു പോലുമില്ല എന്ന വാചകം ബൈബിളിൽ മാത്രമല്ല, അന്നും ഇന്നും മനുഷ്യനുള്ളിടത്തോളം ആവർത്തിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഒന്നാണ്. ഒരർത്ഥത്തിൽ ഇതിന് കാരണം ഭയമാണ്. ഒരു വ്യക്തി കൂടുതൽ വേഗം മറ്റുള്ളവർ ചിന്തിക്കുന്നത് സ്വന്തം സുരക്ഷയെ കുറിച്ചാണ്. എനിക്ക് പ്രശ്നമാകുമോ എന്ന ഭയം ബന്ധങ്ങളെ തകർത്തു കളയുന്നു. ഈ സമയത്ത് ഭയം എന്നത് ബന്ധങ്ങളെക്കാൾ ശക്തി പ്രാപിക്കുന്നു. വീഴ്ചയിലും കൂടെ നിൽക്കുന്നവരാണ് യഥാർത്ഥ സ്നേഹിതർ. യേശു പിടിക്കപ്പെടുന്നു, ശിഷ്യന്മാർ ചിതറി പോകുന്നു. കൂടെ നിന്നവരും സ്നേഹിച്ചവരും അനുഭവിച്ചവരും അത്ഭുതം കണ്ടവരും എങ്ങോട്ടോ ഓടിപ്പോയി. പത്രോസ് എന്ന അപ്പൊസ്തലൻ മാത്രം അകലം വിട്ട് യേശുവിനെ പിന്തുടരുന്നു. ആൾക്കൂട്ടത്തിനിടയിൽ തീ കായുമ്പോൾ പത്രോസിന്റെ അകത്തും ഇതുപോലെ ഒരു തീ കത്തുന്നതായി നമുക്ക് മനസ്സിലാക്കാം. ഒരു സാധാ

രണ പെൺകുട്ടി ചോദിച്ച ചോദ്യമാണ്, നീയും അവരിൽ ഒരുത്തനോ? നീയും അവരോടൊപ്പം ഉണ്ടായിരുന്ന ആളല്ലേ? അല്ല, ആ മനുഷ്യനെ അറിയുക പോലും ഇല്ല. കുറച്ചു നാഴിക മുമ്പ് വരെ ആ മനുഷ്യനെ പിടിക്കുന്നവരെ വെട്ടുവാൻ ധൈര്യം കാണിച്ച പത്രോസ് നിമിഷങ്ങൾക്കുള്ളിൽ മാറിക്കഴിഞ്ഞു. ദുഷ്ടൻ ആയതുകൊണ്ടാകണമെന്നില്ല. മാനുഷിക ഭയമാണ്. ജീവൻ നഷ്ടപ്പെടുമോ എന്ന ആശങ്ക. ഈ കാലഘട്ടം തിരിച്ചു വന്നുകൂടാ എന്നില്ല. വിശ്വാസം തുറന്നു പറയുവാൻ ധൈര്യം കാണിക്കാൻ കഴിയാത്ത അവസരങ്ങൾ നമ്മിൽ ചിലർക്കെങ്കിലും ഉണ്ടാകാൻ സാധ്യതയുണ്ട്. തന്റെ ഗുരു തന്നോട് പറഞ്ഞ വാക്ക് കോഴി കൂകി കഴിഞ്ഞപ്പോൾ പത്രോസ് ഓർത്തു കണ്ണുനീരും പശ്ചാത്താപവും ഒരുപോലെ ഒഴുകി ഇറങ്ങുന്ന സമയം. ഒരിക്കലും കണ്ണുനീർ പരാജയത്തിന് അടയാളമല്ല മറിച്ച് പശ്ചാത്താപത്തിന്റെ ഭാഷയാണ്. ഇവിടെയാണ് പുതൂക്കലിന്റെ ആവശ്യം. തെറ്റ് ചെയ്യാത്തവർ ആരുമില്ല. പക്ഷേ മനസ്സ് തകർന്നു തിരിഞ്ഞു വരുന്ന ഹൃദയമാണ് ആവശ്യം. ഇവിടെ മടങ്ങി വന്ന പത്രോസിനെ വീണ്ടും കരം പിടിച്ചു ഉയർത്തുന്ന ദൈവത്തെ നമുക്ക് കാണാൻ കഴിയുന്നു. ഉയിർത്തെഴുന്നേറ്റ ശേഷം യേശു പത്രോസിനെ പിന്മാറ്റക്കാരനായി കണ്ടില്ല. മുൻനിരയിലേക്ക് കൊണ്ടുവന്നു. പുതിയ ദൗത്യം ഏൽപ്പിക്കുന്നു. നീ എന്നെ സ്നേഹിക്കുന്നുവോ എന്ന ചോദ്യം നമുക്ക് ആവർത്തിച്ചു കാണാം. മൂന്നുപ്രാവശ്യം അറിയില്ല എന്ന് നിഷേധിച്ച ആ നാവുകൊണ്ട് മൂന്നുപ്രാവശ്യം സ്നേഹപ്രഖ്യാപനം നടത്തുന്നു. പിന്നീട് യേശു പറയുന്നു എന്റെ ആടുകളെ മേയ്ക്ക. വീണു പോയവനെയും വീഴാതെ ചാരി നിൽക്കുന്നവനെയും അല്ല സഭയുടെ നേതൃത്വം ഏൽപ്പിച്ചത്. വീണിട്ട് എഴുന്നേറ്റുവന്നതാണ്. പ്രിയ സ്നേഹിതരെ, നാമും വീഴ്ചയിൽ അകപ്പെടാറുണ്ട്. ജീവിത സാഹചര്യം, മുൻകാല അനുഭവങ്ങൾ, അവസരങ്ങൾ, ഭയം, സമ്മർദ്ദം ഇതെല്ലാം കാരണമായേക്കാം. നാം വീഴ്ചയിൽ നിന്നും താഴ്ചയിലേക്ക് പോകുന്നവരായി മാറാതെ കുതിച്ച് എഴുന്നേൽക്കുവാൻ കഴിയണം. കണ്ണുനീരും പശ്ചാത്താപവും ഹൃദയത്തിൽ നിന്നുണ്ടാകണം. മാനുഷിക ദൗർബല്യത്തെ അറിയുന്ന കർത്താവ് പത്രോസിനെ തള്ളിയില്ല, വീണ്ടും സ്വീകരിച്ചു. ഇവിടെ മനസ്സിലാക്കേണ്ട ഒരു സത്യമുണ്ട്. നമ്മുടെ വീഴ്ചകളെക്കാൾ എത്രയോ വലുതാണ് ദൈവത്തിന്റെ കൃപ. നീയും അവരിൽ ഒരുത്തനോ എന്ന ചോദ്യം നമ്മെ കുറ്റപ്പെടുത്തുവാനോ ഭയപ്പെടുത്തുവാനോ അല്ല. മറിച്ച് ആഴത്തിൽ ചിന്തിക്കാൻ വേണ്ടിയാണ്. വീഴുമ്പോഴും തി

രിച്ചുവരാനുള്ള വഴി തുറന്നിരിക്കുന്നു എന്ന സത്യം നമ്മെ ഓർമ്മിപ്പിക്കുന്നു. വിശ്വാസം ചോദ്യം ചെയ്യപ്പെടുന്നത് വലിയ വേദികളിൽ അല്ല, നാം ഒറ്റപ്പെടുമ്പോഴാണ്. അവിടെയാണ് നമ്മുടെ യഥാർത്ഥ നിലപാട് വെളിപ്പെടുന്നത്.

ഇനിയുള്ള കാലത്തിൽ യേശുവിനോട് കൂടെ നടന്നവരെ, യേശുവിനെ അംഗീകരിച്ചവരെ, യേശുവിനെ പ്രസംഗിക്കുന്നവരെ, ആരാധിക്കുന്നവരെ തിരഞ്ഞു പിടിക്കുന്ന കാലത്തിലേക്ക് നാം പോയ്ക്കൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്. അവിടെയാണ് നമ്മുടെ വിശ്വാസത്തിന്റെ ആഴം അറിയേണ്ടത്. നാം വീണു പോയിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ മടങ്ങി വരവിനാൽ ദൗത്യത്തിനുള്ള വിളി നമുക്കായി കാത്തുനിൽക്കുന്നു. നാം ചെയ്യേണ്ടത് വീണാൽ എഴുന്നേൽക്കുക, ഭയപ്പെട്ടാൽ പ്രാർത്ഥിക്കുക, തള്ളിക്കളഞ്ഞാൽ തിരിഞ്ഞു വരിക, കാരണം നമ്മെ സ്നേഹിക്കുന്ന യേശു ഒരു പുതിയ ദൗത്യം നമ്മെ ഏൽപ്പിക്കാൻ കാത്തുനിൽക്കുന്നു. ആദിമ കാലഘട്ടത്തിലും ക്രിസ്ത്യാനികൾ വേട്ടയാടപ്പെട്ടു. വിശ്വാസംമൂലം തടവറയും അപമാനവും മരണവും നേരിടേണ്ടി വന്നു. എങ്കിലും ഒരു സത്യം തെളിഞ്ഞു ‘രക്തസാക്ഷികളുടെ രക്തം സഭയുടെ വിത്തായി മാറി.’ പീഡനം സഭയെ നിശബ്ദമാക്കിയില്ല, മറിച്ച് അതിനെ കൂടുതൽ ശക്തമാക്കി മാറ്റി. ഇന്നും ഇതേ അവസ്ഥയിലൂടെ ക്രൈസ്തവ സഭ കടന്നു പോകുന്നു. സമ്മർദ്ദവും ഉപദ്രവവും നേരിടുന്നു. ചിലർ വിശ്വാസം കാരണം ഒറ്റപ്പെടുന്നു. നമുക്ക് സാമൂഹ്യവും, മാനസികവുമായ പീഡനങ്ങൾ അനുഭവിക്കേണ്ടിവരുന്നു. എന്നാൽ ചരിത്രം വീണ്ടും നമ്മെ ഓർമ്മിപ്പിക്കുന്നു. വിശ്വാസം അടിച്ചമർത്തലിലൂടെ ഇല്ലാതാക്കാൻ സാധ്യമല്ല. ഇവിടെ നാം കാണുന്നു; പത്രോസ് ആദ്യം ഭയപ്പെട്ടു. എന്നാൽ പിന്നീട് ആത്മാവിന്റെ ശക്തിയാൽ ഉറച്ചുനിന്നു ഭയത്തിൽ നിന്ന് ധൈര്യത്തിലേക്ക് നടന്ന യാത്ര വിശ്വാസികളുടെ മാതൃകയാണ്. ഇന്ന് നമുക്കും അതേ ചോദ്യം നേരിടേണ്ടി വരും ‘നീയും അവരിൽ ഒരുത്തനോ’. ഈ ചോദ്യം ഒരു ഭീഷണിയായി നാം കാണേണ്ടതില്ല; മറിച്ച് നമ്മുടെ വിശ്വാസം ഒന്നുകൂടി ഉറപ്പിക്കാനുള്ള അവസരമാണ്.

പീഡനങ്ങൾ ചരിത്രത്തിന്റെ ഭാഗമാണ്. ഓരോ സാഹചര്യങ്ങളിലും ദൈവജനങ്ങൾ ഉറച്ചുനിന്നിട്ടുണ്ട്. ഭയം നമ്മെ തളർത്താൻ പക്ഷേ വിശ്വാസം നമ്മെ ഉയർത്തും. ഇന്നത്തെ ലോകം നമ്മോടും ചോദിക്കുന്നു ‘നീയും അവരിൽ ഒരുത്തനോ?’ നമ്മുടെ മറുപടി ധൈര്യത്തോടെ ഉറച്ച ശബ്ദത്തോടെ ആയിരിക്കട്ടെ: ‘അതേ ഞാൻ അവന്റെതാണ്’.... ■

“പ്രസംഗകനു വികാരങ്ങളുണ്ടായാലേ, ശ്രോതാക്കൾക്കു വിചാരങ്ങളുണ്ടാകൂ” എന്നാണ് വിൻസ്റ്റൻ ചർച്ചിൽ എന്ന മഹാൻ പറഞ്ഞത്. പ്രഭാഷണം ഒരു ബോധനപ്രക്രിയയും ആശയവിനിമയത്തിന്റെ കലയുമാണ്. പരിവർത്തനത്തിനും ശിക്ഷണത്തിനും വേണ്ടിയുള്ള ഉപദേശങ്ങളും ബോധ്യങ്ങളും നൽകുന്ന ശുശ്രൂഷയായി സഭാപ്രഭാഷണത്തെ കാണുന്നു. സഭയിലെ പ്രഭാഷണം (Church Sermon) ഒരു ദൗത്യവും ശുശ്രൂഷയുമാണ്.

ആരാധനയും വചനഘോഷണവും

ആരാധനയും വചനഘോഷണവും (Worship and Preaching) സഭയുടെ പ്രധാന ശുശ്രൂഷകളാണ്. സഭാശാസ്ത്രപരമായും ദൈവശാസ്ത്രപരമായും ഇവയ്ക്ക് സവിശേഷ പ്രാധാന്യമുണ്ട്. സഭയുടെ വിളിയിൽ ആരാധനയും വചനഘോഷണവും അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. ആദ്യത്തേത് ദൈവത്തോടുള്ള കടമയും രണ്ടാമത്തേത് മനുഷ്യനോടുള്ള ദൗത്യവുമാണ്. സഭയുടെ വചനഘോഷണ ശുശ്രൂഷയ്ക്ക് രണ്ടു തലങ്ങളുണ്ട്. ലോകത്തോടുള്ള ദൗത്യവും സഭയോടു തന്നെയുള്ള ദൗത്യവും.

പി. എസ്. ചെറിയാൻ

പ്രഭാഷണം

ആശയവിനിമയത്തിന്റെ കല

ലോകത്തോടുള്ള ദൗത്യം സുവിശേഷ ലോഷണമാണ്. യേശുക്രിസ്തുവിന്റെ മരണ പുനരുത്ഥാനങ്ങളിലൂടെ മനുഷ്യനു ലഭ്യമാകുന്ന ആത്മരക്ഷയെ പ്രതിപാദിക്കുന്ന വിശ്വാസപ്രഖ്യാപനമാണത്. എന്നാൽ സഭയുടെ നിലനില്പിനും ആത്മീകവളർച്ചയ്ക്കും വേണ്ടിയുള്ള പ്രബോധനങ്ങളും ഉപദേശങ്ങളും അടങ്ങുന്ന പ്രസംഗങ്ങളാണ് സഭയോടു തന്നെയുള്ള പ്രഭാഷണ ദൗത്യം.

‘വചനം പ്രസംഗിക്ക; സമയത്തിലും അസമയത്തിലും ഒരുങ്ങി നില്ക്ക; സകല ദീർഘക്ഷമയോടും ഉപദേശത്തോടുംകൂടെ ശാസിക്ക; തർജ്ജനം ചെയ്ക; പ്രബോധിപ്പിക്ക’ എന്ന് വിശുദ്ധ പൗലോസ് തിമൊഥെയോസിനോടു പറയുന്നു. പ്രഭാഷണത്തിന്റെ കല്പന, ഒരുക്കം, ശൈലി, ഉദ്ദേശ്യം, ഉള്ളടക്കം എന്നിവ ഈ വേദഭാഗത്തു വ്യക്തമാണ്.

പ്രഭാഷണത്തിന്റെ ഉള്ളടക്കം

പ്രഭാഷകൻ ദൈവത്തിന്റെ സ്ഥാനാപതിയാണ്; ദൈവത്തിനു പകരം നില്ക്കുന്നവനാണ്. ദൈവവചനമാണ് പ്രസംഗിക്കേണ്ടത്. സ്വന്തം ദർശനങ്ങളും അഭിപ്രായങ്ങളും പ്രഭാഷണത്തിൽ സ്വാഭാവികമായും കടന്നുവരും. എന്നാൽ ആത്യന്തികമായി പ്രഭാഷണത്തിന്റെ ഉള്ളടക്കം ദൈവവചനം ആയിരിക്കണം. ദൈവവചനത്തിന് രൂപാന്തരപ്പെടുത്തുവാനും സുഖപ്പെടുത്തുവാനും മനുഷ്യന്റെ ഹൃദയവിചാരങ്ങളെ വിവേചിക്കുവാനും ഉള്ള ശക്തിയുണ്ട്. അത് ദൈവവചനത്തിന്റെ മാത്രം പ്രത്യേകതയാണ്. ആധികാരികതയോടെയും കൃത്യതയോടെയും ഉപദേശിക്കുവാനും തർജ്ജനം ചെയ്യുവാനും ദൈവവചനം പ്രസംഗിക്കപ്പെടണം (എബ്രാ. 4:12; എഫെ.6:17; തീത്തോ. 2:8,15; സങ്കീ.19:10,11; 2 തിമൊ. 3: 16,17).

സഭാസമൂഹത്തിന്റെ നിർമ്മിതി

ദൈവം തന്റെ പ്രത്യേക ഉദ്ദേശ്യത്തോടെ ഒരു പ്രദേശത്ത് വിളിച്ചു വേർതിരിച്ച പ്രാദേശിക സഭ ദൈവത്തിന്റെ ജനമാണ്. ദൈവജനത്തിന്

സാമൂഹികമായും ആത്മീകമായും വളരെ കടമകളുണ്ട്. പ്രാദേശിക സഭ ആഗോള സഭാ ശരീരത്തിന്റെ ഭാഗമായി ദൈവിക നിർണ്ണയത്തിന്റെ പൂർത്തീകരണത്തിനു വേണ്ടി ഒരുക്കപ്പെടുകയും വളരുകയും ചെയ്യേണ്ടതുണ്ട്.

‘അവനെ ഞങ്ങൾ അറിയിക്കുന്നതിൽ ഏതു മനുഷ്യനെയും ക്രിസ്തുവിൽ തികഞ്ഞവനായി നിർത്തേണ്ടതിനു ഏതുമനുഷ്യനെയും പ്രബോധിപ്പിക്കയും ഏതുമനുഷ്യനോടും സകലജ്ഞാന

ത്തോടുംകൂടെ ഉപദേശിക്കയും ചെയ്യുന്നു. അതിനായി ഞാൻ എന്നിൽ ബലത്തോടെ വ്യാപരിക്കുന്ന അവന്റെ വ്യാപാരശക്തിക്കു ഒത്തവണ്ണം പോരാടിക്കൊണ്ടു അദ്ധ്വാനിക്കുന്നു’ (എഫെ. 28, 29). വിശുദ്ധ പൗലോസിന്റെ ശുശ്രൂഷാദർശനം ഈ വാക്കുകളിൽ പ്രകടമാണ്. പരിശുദ്ധാത്മാവിന്റെ ശക്തിക്കു വിധേയപ്പെട്ട് ദൈവസഭയുടെ നിർമ്മിതിക്കുവേണ്ടി പോരാട്ടം കഴിക്കുന്ന ഒരു ശുശ്രൂഷകനെയാണ് പൗലോസിൽ കാണുന്നത്.

ലക്ഷ്യാധിഷ്ഠിത പ്രഭാഷണം

സഭയിലെ വചനലോഷണം ലക്ഷ്യാധിഷ്ഠിതമായിരിക്കണം (Preaching with end in view). പ്രഭാഷണത്തെപ്പറ്റിപ്പറയുമ്പോൾ ഇങ്ങനെ ഒരു ചൊല്ലുണ്ട്. “Preaching is not an end, it is a means to the end”. പ്രഭാഷണം അതിൽ തന്നെ ലക്ഷ്യമല്ല, അത് ലക്ഷ്യത്തിലേക്കുള്ള ഉപാധി മാത്രമാണ്.

സഭയിലെ പ്രഭാഷണം ഒരു ദർശനത്തിന്റെ പകരപ്പെടൽ ആകണം (Imparting a Vision). അതുപോലെ അത് ഒരു ജനത്തെ നീതിയിൽ അഭ്യസി

പ്പിക്കുന്നതാകണം (Disciplining in Godliness). സഭാജനങ്ങളെ പ്രായോഗിക ജീവിതത്തിലേക്ക് നയിക്കുവാൻ പ്രേരകമായിരിക്കണം (Motivating to Practical Christian life). സഭാപ്രഭാഷണം വചനകേന്ദ്രീകൃതവും ക്രിസ്തുവിലേക്ക് നയിക്കുന്നതുമായിരിക്കണം (Bible Centered and Leading to Christ). സഭാജനങ്ങളെ സഭാ ദൗ

പ്രസംഗപാടവമല്ല ജനത്തിന്മേൽ ക്രിയ ചെയ്യുന്നത്, പരിശുദ്ധാത്മാവാണ്. അതിന് പ്രാർത്ഥന ഏറ്റവും ആവശ്യമാണ്. പ്രസംഗം ആസൂത്രണം ചെയ്യുന്നതോടൊപ്പം ദീർഘനേരം ദൈവസന്നിധിയിൽ പ്രാർത്ഥിക്കുകയും ധ്യാനിക്കുകയും ചെയ്യണം.

തുത്തിനുവേണ്ടി സജ്ജരാക്കുവാൻ പ്രഭാഷണം കൊണ്ടു സാധിക്കണം (Preparing the Church for the Mission).

സഭാശുശ്രൂഷകന് ഒരു ദർശനമുണ്ടെങ്കിലേ സഭാജനങ്ങൾക്ക് ദർശനം പകരുവാൻ കഴിയൂ. സഭാശുശ്രൂഷകൻ ദർശനത്തിന്റെ ഭാഗവും വക്താവും ആയിരിക്കണം.

പലപ്പോഴും പ്രഭാഷണം അതിൽ തന്നെ അതിന്റെ ലക്ഷ്യമായി മാറുന്നു. ഒരു നല്ല പ്രസംഗമായിക്കരുത് ശുശ്രൂഷകന്റെ ലക്ഷ്യം. പ്രസംഗത്തിലൂടെ കേൾവികാർ ചെയ്യേണ്ട കാര്യങ്ങളായിരിക്കണം ലക്ഷ്യം. സഭയിൽ നിന്ന് സുവിശേഷകർ അയയ്ക്കപ്പെടുക, സഭയിൽ കൃപാവര ശുശ്രൂഷകൾ ചെയ്യുന്നവർ എഴുന്നേൽക്കുക, എല്ലാ സഭാംഗങ്ങളും സുവിശേഷ വേലയിൽ പങ്കാളികളാകുക, സഭാ വിശ്വാസികൾ ദൈവവേലയ്ക്ക് കൊടുക്കുന്നവരാകുക, സഭാവിശ്വാസികൾ സ്നേഹത്തിൽ സൽപ്രവൃത്തികൾക്കു മാതൃകയുള്ളവരാകുക, സഭാംഗങ്ങൾ ഉപദേശവിഷയങ്ങളിൽ നിശ്ചയമുള്ളവരായി വചനത്തിൽ നിലനിൽക്കുന്നവരാകുക, സഭയെ ക്രിസ്തുവിന്റെ വരവിന്റെ പ്രത്യാശയിൽ നിറയ്ക്കുക എന്നിങ്ങനെ വിവിധ ലക്ഷ്യങ്ങളിലേക്ക് പ്രഭാഷകന് സഭയെ നയിക്കേണ്ടതുണ്ട്.

പ്രായോഗികമായി എന്തു ചെയ്യണം?

ആദ്യമായി സഭയുടെ ദൗത്യവും ദർശനവും (Mission and Vision) നിർവ്വചിക്കുക. അഞ്ചു വർഷം കൊണ്ട് അല്ലെങ്കിൽ പത്തു വർഷം കൊണ്ട് സഭ എവിടെ എത്തണം, എങ്ങനെ ഇരിക്കണം എന്ന് ഇന്നു നിശ്ചയിക്കുക. ആ ലക്ഷ്യം നേടുവാൻ എന്തൊക്കെ ചെയ്യണം എന്നു കണ്ടെത്തുക. സഭയെക്കുറിച്ചും സഭാജനങ്ങളെക്കുറിച്ചും ഉള്ള ദർശനം രൂപപ്പെടുകഴിഞ്ഞാൽ പ്രവർത്തനപദ്ധതി തയ്യാറാക്കുകയാണു വേണ്ടത്. അഞ്ചു വർഷം കൊണ്ട് നൂറു കുടുംബങ്ങളെ നേടണമെങ്കിൽ അതിനുള്ള പദ്ധതിയും ദർശനവും ഉണ്ടാകണം.

രണ്ടാമത് സഭയുടെ ദൗത്യ നിർവ്വഹണത്തിന് സഭാംഗങ്ങൾ എങ്ങനെ ആയിരിക്കണമെന്നും അവർ എന്തുചെയ്യണമെന്നും തീരുമാനിക്കുക. ഉദാഹരണമായി, അവർ ദൈവവേലയെപ്പറ്റി ദർശനമുള്ളവരും ആത്മഭാരം ഉള്ളവരും ആകണം എന്നു നിങ്ങൾ ആഗ്രഹിക്കുന്നു എന്നു കരുതുക. ആ ലക്ഷ്യം മുന്നിൽ കണ്ടുകൊണ്ട് ദൈവവചനം പഠിപ്പിക്കുകയും പ്രാർത്ഥനാ കൂട്ടങ്ങളും മിഷൻ കൂട്ടായ്മകളും നടത്തുകയും ചെയ്യുക. നിങ്ങളുടെ ഊന്നൽ (Focus) ആത്മാക്കളെ നേടുന്നതിനെപ്പറ്റി ആയിരിക്കണം. അതിന്റെ ആവശ്യകത,

വേദപുസ്തക അടിസ്ഥാനം, വിശ്വാസികളുടെ ഉത്തരവാദിത്തം, സഭയുടെ കടമ, സാധ്യതകൾ, ആവശ്യങ്ങൾ എന്നിങ്ങനെ വിവിധ കാര്യങ്ങൾ തുടർച്ചയായി പഠിപ്പിക്കണം. ഒരു പ്രസംഗം കൊണ്ട് ലക്ഷ്യം നേടുകയില്ല. തുടർച്ചയായി പഠിപ്പിക്കുകയും പ്രായോഗിക പ്രവർത്തന പദ്ധതികൾ തയ്യാറാക്കുകയും ചെയ്ത് ആ ദർശനം അവരുടെ ഭാഗമാക്കി മാറ്റണം.

മൂന്നാമത്, പ്രഭാഷണം ആസൂത്രണം ചെയ്യുക എന്നതാണ്. എത്ര സമയമാണ് പ്രസംഗത്തിനുള്ളത്. ആ സമയം കൊണ്ട് എന്തു സന്ദേശമാണ് ജനത്തിനു നൽകുവാനുള്ളത്, അത് എങ്ങനെ അവതരിപ്പിക്കണം, ഈ കാര്യങ്ങൾ ആലോചിച്ച് ക്രമീകരിക്കണം. ഒരു പ്രധാന കാര്യം, പ്രഭാഷണം തയ്യാറാക്കണം എന്നതാണ്. ഏതു വേദഭാഗം ഉപയോഗിക്കണം, എന്ത് ഉദാഹരണം പറയണം, വ്യാഖ്യാനം എങ്ങനെ നിർവ്വഹിക്കണം, വർത്തമാനകാലവുമായി എങ്ങനെ ബന്ധിപ്പിക്കണം ഈ വകകാര്യങ്ങൾ നിശ്ചയിക്കുക. പ്രസംഗപാടവമല്ല ജനത്തിന്മേൽ ക്രിയ ചെയ്യുന്നത്, പരിശുദ്ധാത്മാവാണ്. അതിന് പ്രാർത്ഥന ഏറ്റവും ആവശ്യമാണ്. പ്രസംഗം ആസൂത്രണം ചെയ്യുന്നതോടൊപ്പം ദീർഘനേരം ദൈവസന്നിധിയിൽ പ്രാർത്ഥിക്കുകയും ധ്യാനിക്കുകയും ചെയ്യണം. പ്രാർത്ഥനയുടെ ശക്തികൊണ്ട് പരിശുദ്ധാത്മാവിന്റെ വ്യാപാരം ജനഹൃദയങ്ങളിൽ ഉണ്ടാകുകയും അവരിൽ പരിവർത്തനം സംഭവിക്കുകയും ചെയ്യും.

നാലാമതു ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട വസ്തുത, ഒരു പ്രസംഗപരമ്പരയല്ല, ഒറ്റ പ്രസംഗമാണ്. ഓരോ സന്ദേശവും സ്വതന്ത്രമായിരിക്കണം. എങ്കിലും ലക്ഷ്യാധിഷ്ഠിത തത്ത്വം പാലിക്കണം. പ്രസംഗം കൊണ്ട് കേൾവികാരൻ എന്തു ചെയ്യണം എന്ന് ചിന്തിക്കുകയും ആ ലക്ഷ്യത്തിലേക്ക് അവരെ നയിക്കുകയും ചെയ്യണം.

അവസാനമായി പ്രഭാഷണത്തിന്റെ അവതരണം ശ്രദ്ധിക്കുക. ആധികാരികതയോടെയും ലളിതമായും ശ്രവണ സുന്ദരമായും പ്രസംഗിക്കുക. കേൾവികാരനെ മുറിച്ചെടുത്തി സംസാരിക്കരുത്. തരംതാഴ്ത്തി പ്രസംഗിക്കരുത്. അതീവ ഗൗരവമുള്ള വിഷയം ആണ് പ്രസംഗിക്കുന്നതെന്ന് ശ്രോതാവിനു മനസ്സിലാകണം. ഭാഷ വ്യക്തവും ദൃഢവുമായിരിക്കണം. ആവശ്യത്തിലധികം ശബ്ദം ഉയർത്തരുത്. പ്രഭാഷണം ഒരു ശുശ്രൂഷയാണ്, ഒരു കലയാണ്. ആശയവിനിമയം ഫലപ്രദമായി സംഭവിച്ചാലേ അതുകൊണ്ടു പ്രയോജനം ലഭിക്കൂ. ■

ക്രിസ്തീയ ആശയവിനിമയവും സൈബർ ലോകവും

1. മുഖവുര

ഇന്നത്തെ മനുഷ്യജീവിതം സൈബർ സ്പെയ്സിൽ നിന്ന് വേർപെടുത്താനാകാത്ത അവസ്ഥയിലാണ്. ഡിജിറ്റൽ സാങ്കേതികവിദ്യകൾ മനുഷ്യരുടെ ആശയവിനിമയം, ബന്ധങ്ങൾ, ചിന്താശൈലി, വിശ്വാസജീവിതം വരെ പുതുക്കി രൂപപ്പെടുത്തുന്നു. ഈ പശ്ചാത്തലത്തിൽ സൈബർ സ്പെയ്സും നിർമ്മിത ബുദ്ധിയും - എ ഐ (Artificial Intelligence - AI) ഇരുപത്തിയൊന്നാം നൂറ്റാണ്ടിലെ പുതിയ ദൗത്യഭൂമികളായി സഭയ്ക്ക് മുന്നിൽ തുറന്നിരിക്കുകയാണ്.

ഡോ. മാത്യു വറുഗീസ്

2. സൈബർ സ്പെയ്സിന്റെ അർത്ഥവും പ്രകൃതവും

(Meaning and Nature of Cyber Space)

“സൈബർ” എന്ന പദം ഗ്രീക്ക് വാക്കായ കിബർ (Kyber) എന്നതിൽ നിന്നാണ് ഉദ്ഭവിച്ചത്; അതിന്റെ അർത്ഥം വഴിനടത്തുക എന്നതാണ്. കമ്പ്യൂട്ടറുകളും ആശയവിനിമയ ശൃംഖലകളും നിലനിറുത്തുന്ന, ഭൗതികമല്ലാത്ത ഒരു പുതിയ ലോകമാണ് സൈബർ സ്പെയ്സ്.

മനുഷ്യർ കൂടിക്കാഴ്ച നടത്തുകയും ആശയങ്ങൾ കൈമാറുകയും വിവരങ്ങൾ പങ്കിടുകയും ചെയ്യുന്ന ഒരു പൊതുസ്ഥലമായിട്ടാണ് ഇത് പ്രവർത്തിക്കുന്നത്. ഭൗതിക ലോകത്തിന് പുറത്തുള്ള ഈ ഡിജിറ്റൽ ഇടത്തിൽ മനുഷ്യർ തങ്ങളുടേതായ തിരിച്ചറിവുകളും ബന്ധങ്ങളും സൃഷ്ടിക്കുന്നു. ഇന്ന് പലരും യഥാർത്ഥ ലോകത്തേക്കാൾ കൂടുതൽ സമയം ചെലവഴിക്കുന്നത് സൈബർ ലോകത്തിലാണ്.

3. നിർമ്മിത ബുദ്ധി (എ ഐ): അർത്ഥവും നിർവചനവും (Artificial Intelligence (AI): Meaning and Definition)

മനുഷ്യ മസ്തിഷ്കത്തിന്റെ പ്രവർത്തനങ്ങളായ ചിന്തനം, പദ്ധതിയിടൽ, പ്രശ്നപരിഹാരം എന്നിവ അനുകരിക്കാൻ കഴിയുന്ന യന്ത്രങ്ങളെ സൂചിപ്പിക്കാനാണ് ജോൺ മക്കാർത്തി ‘നിർമ്മിത ബുദ്ധി’ (Artificial Intelligence) എന്ന പദം അവതരിപ്പിച്ചത്.

എ ഐ എന്നത് രണ്ട് പദങ്ങളുടെ സംയോജനമാണ്: * നിർമ്മിതം (Artificial) - മനുഷ്യൻ നിർമ്മിച്ചതും സാഭാവികമല്ലാത്തതും. * ബുദ്ധി (Intelligence) - അറിവ് സമ്പാദിച്ച് പ്രയോഗിക്കാനുള്ള കഴിവ്. എ ഐ ഒരു ദൈവമല്ല; അത് മനുഷ്യർ സൃഷ്ടിച്ച ഒരു സാങ്കേതിക ഘടകമാണ്.

4. സൈബർ സ്പെയ്സും സഭയുടെ ദൗത്യവും

(Cyber Space and the Mission of the Church)

സഭയുടെ ദൗത്യത്തിനും ശുശ്രൂഷയ്ക്കും സൈബർ സ്പെയ്സ് അനിവാര്യമായ ഒരു രംഗമായി മാറിയിരിക്കുന്നു. ആളുകൾ ഉള്ളിടത്താണ് സഭ എത്തേണ്ടത്. ആയിരക്കണക്കിന് ആളുകൾ അവരുടെ വേദനകളും പ്രതീക്ഷകളും സാക്ഷ്യങ്ങളും പങ്കിടുന്ന ഇടമാണ് സൈബർ സ്പെയ്സ്.

ദൗത്യപ്രവർത്തനം എന്നും ഒരു സാഹസിക യാത്രയായിരുന്നു. ഇന്നത്തെ ഏറ്റവും ആവേശകരമായ ദൗത്യപരിധികളിൽ ഒന്നാണ് സൈബർ മിഷൻ (Cyber Mission). സൈബർ ലോകത്ത് സന്നിഹിതരാകുന്നതിലൂടെ ക്രിസ്

തുവിനെ സാക്ഷ്യം വഹിക്കാൻ സഭയ്ക്ക് അവസരം ലഭിക്കുന്നു.

നാം ജീവിക്കുന്നത് ഹൈബ്രിഡ് യുഗത്തിൽ (Hybrid Era) ആണ്. ഇവിടെ ഭൗതികവും ഡിജിറ്റലുമായ ലോകങ്ങൾ തമ്മിൽ ഇണചേരുന്നു. ഇന്ന് വിശ്വാസവും സമൂഹബോധവും പ്രസംഗപീഠത്തിലൂടെ മാത്രമല്ല, അൽഗോരിതങ്ങളിലൂടെയും ഡിജിറ്റൽ പ്ലാറ്റ്ഫോമുകളിലൂടെയും കൈമാറപ്പെടുന്നു.

2023 ജൂണിൽ ജർമ്മനിയിലെ ഫ്യൂർത്തിൽ നടന്ന സഭാശുശ്രൂഷയിൽ ബ്ലസ്സ് യു-2 (BlessU-2) എന്ന റോബോട്ട് പല ഭാഷകളിൽ അനുഗ്രഹം നൽകിയ സംഭവം ഈ മാറ്റത്തിന്റെ ശക്തമായ ഉദാഹരണമാണ്.

5. എ ഐ യും മഹാനിയോഗവും (AI and the Great Commission)

ചരിത്രത്തിലുടനീളം സഭ സാങ്കേതികവിദ്യകളെ സുവിശേഷപ്രഘോഷണത്തിനായി ഫലപ്രദമായി ഉപയോഗിച്ചിട്ടുണ്ട്. അച്ചടിമെഷീൻ മുതൽ റേഡിയോയും ടെലിവിഷനും വരെ സഭ ദൗത്യത്തിനായി ഉപയോഗിച്ചു.

ഇന്ന് ഡിജിറ്റൽ മീഡിയയും സൈബർ സ്പെയ്സും അതിലും ശക്തമായ ഉപകരണങ്ങളാണ്. സഭ ഒരു കെട്ടിടമല്ല; വിശ്വാസികളുടെ സമൂഹമാണ്. 'പുറപ്പെട്ട് ശിഷ്യരാക്കിക്കൊൾവിൻ' എന്ന മഹാദൗത്യം ഇന്ന് ഡിജിറ്റൽ ലോകത്തേക്കും വ്യാപിക്കുന്നു.

6. പ്രേക്ഷിത ദൗത്യത്തിൽ സൈബർ സ്പെയ്സും എ ഐ യും ഉയർത്തുന്ന സാധ്യതകളും വെല്ലുവിളികളും (Opportunities and challenges of Cyber Space and AI in Mission)

എ. സൈബർ സ്പെയ്സും നിർമ്മിത ബുദ്ധിയും സഭയ്ക്ക് നിരവധി അവസരങ്ങൾ നൽകുന്നു:

- * സോഷ്യൽ മീഡിയയിലൂടെ സാക്ഷ്യം വഹിക്കൽ
- * ഓൺലൈൻ ക്രിസ്തീയ സമൂഹങ്ങൾ രൂപീകരിക്കൽ
- * ബൈബിൾ വിവർത്തനത്തിന് എ ഐ സഹായം
- * ദൗത്യ പദ്ധതികൾക്കായുള്ള ഡേറ്റാ വിശകലനം
- * ഓൺലൈൻ ദൈവശാസ്ത്ര പരിശീലനം
- * ആത്മീയ സംവാദങ്ങൾക്ക് വേദി ഒരുക്കൽ
- * ശരിയായ രീതിയിൽ ഉപയോഗിക്കുമ്പോൾ സൈബർ സ്പെയ്സ് വിശ്വാസത്തെ വളർത്തുന്ന ഒരു ശക്തമായ ഉപകരണമാണ്.

ബി. സാധ്യതകളോടൊപ്പം ഗുരുതരമായ വെല്ലുവിളികളും നിലനിൽക്കുന്നു:

- * യഥാർത്ഥ സഹവാസത്തിന്റെ കുറവ്
- * വിവരങ്ങളുടെ വിശ്വാസ്യത
- * സാംസ്കാരികവും ആത്മീയവുമായ തെറ്റിദ്ധാരണകൾ
- * സാങ്കേതിക ആശ്രയത്വം

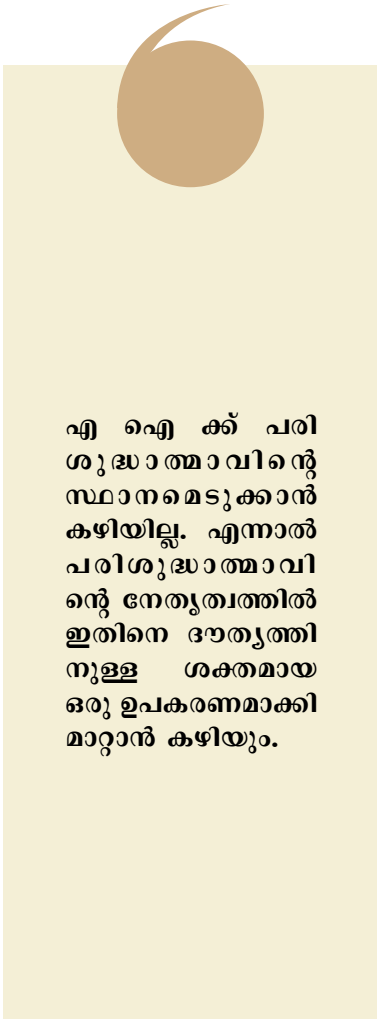
- * ഡിജിറ്റൽ വിഭജനം
- * ഡേറ്റാ സുരക്ഷയും സ്വകാര്യതയും
- * എ ഐ ആളുകളെ ബന്ധിപ്പിക്കുമ്പോൾ തന്നെ ചിലപ്പോൾ ഒറ്റപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യുന്നു.

7. ഉപസംഹാരം

സൈബർ സ്പെയ്സും എ ഐ യും ക്രിസ്തീയ ദൗത്യത്തിന് വലിയ അവസരങ്ങൾ നൽകുന്നുവെങ്കിലും അവ ആത്മീയ വിവേചനത്തോടെ ഉപയോഗിക്കണം. എ ഐ ക്ക് പരിശുദ്ധാത്മാവിന്റെ സ്ഥാനമെടുക്കാൻ കഴിയില്ല. എന്നാൽ പരിശുദ്ധാത്മാവിന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ ഇതിനെ ദൗത്യത്തിനുള്ള ശക്തമായ ഒരു ഉപകരണമാക്കി മാറ്റാൻ കഴിയും.

ക്രിസ്തീയ ദൗത്യത്തിന്റെ യഥാർത്ഥ ശക്തി പരിശുദ്ധാത്മാവാണ്. സന്ദേശകനെയും സ്വീകരിക്കുന്നവനെയും ഒരുക്കുന്നതും പരിവർത്തനത്തിലേക്ക് നയിക്കുന്നതും പരിശുദ്ധാത്മാവാണ്.

എ ഐ ക്ക് വികാരങ്ങളോ ബോധമോ ആത്മീയ അനുഭവങ്ങളോ ഇല്ല. മനുഷ്യ ബോധവും യന്ത്ര പ്രവർത്തനവും അടിസ്ഥാനപരമായി വ്യത്യസ്തമാണ്. അതിനാൽ ഓൺലൈൻ ദൗത്യത്തിലും ഓഫ്ലൈൻ ദൗത്യത്തിലും പരിശുദ്ധാത്മാവിന്റെ നേതൃത്വമാണ് നിർണ്ണായകം. ■

എ ഐ ക്ക് പരിശുദ്ധാത്മാവിന്റെ സ്ഥാനമെടുക്കാൻ കഴിയില്ല. എന്നാൽ പരിശുദ്ധാത്മാവിന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ ഇതിനെ ദൗത്യത്തിനുള്ള ശക്തമായ ഒരു ഉപകരണമാക്കി മാറ്റാൻ കഴിയും.

ശീലങ്ങൾ മാറ്റാൻ

ജോയ് മാത്യു

ശീലങ്ങൾ ഒരു ദിവസം കൊണ്ട് ഉണ്ടാകുമെന്ന് ചില ശീലങ്ങൾ മാറ്റേണ്ടത് അനിവാര്യമാണ്. മനുഷ്യ ജീവിതത്തെ രൂപപ്പെടുത്തുന്നതിൽ ഏറ്റവും വലിയ പങ്ക് വഹിക്കുന്നത് അവന്റെ ശീലങ്ങളാണ്. നല്ല ശീലങ്ങൾ മനുഷ്യനെ മുന്നോട്ടു നയിക്കുമ്പോൾ, മോശം ശീലങ്ങൾ അവനെ പിന്നോട്ടടിക്കും. അതിനാൽ ജീവിതത്തിൽ പുരോഗതി കൈവരിക്കണമെങ്കിൽ ചില ശീലങ്ങൾ മാറ്റാൻ തയ്യാറാകണം.

നമ്മുടെ ജീവിതത്തിലെ ചില ശീലങ്ങൾ തെറ്റാണെന്ന് നമുക്ക് അറിയാമെങ്കിലും പലപ്പോഴും അത് മാറ്റാൻ കഴിയുന്നില്ല എന്നത് സത്യമാണ്. ശ്രമിച്ചിട്ട് പരാജയപ്പെടുന്നല്ലേ..? അതെ, ശീലങ്ങൾ മാറ്റുക എളുപ്പമല്ല; അതിന് ക്ഷമയും, ആത്മനിയന്ത്രണവും സ്ഥിരമായ ശ്രമവും ആവശ്യമാണ്.

ആദ്യമായി, മാറ്റേണ്ട ശീലങ്ങൾ എന്താണ് എന്ന് തിരിച്ചറിയുക. ഏത് ശീലമാണ് നമ്മെ ദോഷകരമായി ബാധിക്കുന്നത് എന്ന് വ്യക്തമായി മനസ്സിലാക്കാതെ മാറ്റം സാധ്യമല്ല. സ്വയം നിരീക്ഷിക്കുകയും ആത്മപരിശോധന നടത്തുകയും ചെയ്താൽ മാത്രമേ ഇത് തിരിച്ചറിയാൻ കഴിയൂ.

ഒരുമിച്ച് എല്ലാം മാറ്റാൻ ശ്രമിക്കുന്നത് പലപ്പോഴും പരാജയത്തിലേക്ക് നയിക്കും. അതിനാൽ ചെറിയ മാറ്റങ്ങളിലൂടെ തുടക്കം കുറിക്കണം.

ശീലങ്ങൾ ഒരു ദിവസം കൊണ്ടോ ഒരു ആഴ്ച കൊണ്ടോ മാറില്ല. തുടർച്ചയായ പരിശ്രമം ആവശ്യമാണ്. ചിലപ്പോൾ പരാജയം സംഭവിക്കാം; എന്നാൽ അതിൽ നിന്ന് പാഠം പഠിച്ച് വീണ്ടും ശ്രമിക്കുകയാണ് വേണ്ടത്.

ചില ശീലങ്ങൾ ഉപേക്ഷിക്കുമ്പോൾ അതിനു പകരമായി നല്ല ശീലങ്ങൾ കൊണ്ടുവരിക. ഒരു മോശം ശീലം ഒഴിവാക്കിയാൽ അതിന്റെ സ്ഥാനം ശൂന്യമാകരുത്. അതിന് പകരം നല്ല ഒരു ശീലം കൊണ്ടുവരണം. ഉദാഹരണത്തിന്, അനാവശ്യമായ ഫോൺ ഉപയോഗം കുറയ്ക്കാൻ പുസ്തകവായനയോ വ്യായാമമോ ആരംഭിക്കാം.

ചെറിയ വിജയങ്ങൾക്കുപോലും സ്വയം അഭിനന്ദനം നൽകുക. ഇത് ആത്മവിശ്വാസം വർദ്ധിപ്പിക്കുകയും മുന്നോട്ട് പോകാനുള്ള പ്രേരണ നൽകുകയും ചെയ്യും. ശീലങ്ങൾ മാറ്റുക ഒരു ദീർഘകാല പ്രക്രിയയാണ്. എന്നാൽ വ്യക്തമായ ലക്ഷ്യവും സ്ഥിരമായ ശ്രമവും ആത്മവിശ്വാസവും ഉണ്ടെങ്കിൽ ഏത് ശീലവും മാറ്റാൻ കഴിയും.

പൂർണ്ണമായ ദൈവാശ്രയവും, പ്രാർത്ഥനയും, തിരുവചന ധ്യാനവും തെറ്റായ ശീലങ്ങൾ മാറ്റാൻ നമ്മെ സഹായിക്കും.

ശീലങ്ങൾ മാറുമ്പോൾ ജീവിതവും മാറും; അതുവഴി മനുഷ്യൻ കൂടുതൽ നല്ല ഒരു വ്യക്തിയായി വളരും. ശീലങ്ങൾ മാറുമ്പോൾ ജീവിതം മാറും... ജീവിതം മാറുമ്പോൾ ചരിത്രം മാറും...!

സന്തോഷം നിറഞ്ഞ ഒരു ലക്ഷ്യസ്ഥാനത്ത് എത്തുന്ന തിനുമുഖ് എപ്പോഴും ഒരുതരം വേദന അനുഭവിക്കേണ്ടിവരും. ‘കുരിശില്ലാതെ കിരീടമില്ല’ എന്ന് പറയാറുണ്ട്. ഇത് ജീവിതത്തിന്റെ എല്ലാ മേഖലകളിലും ബാധകമാണ്. ഒരു വിദ്യാർത്ഥി നേരിടുന്ന കഠിനാധ്വാനത്തിന്റെയും പോരാട്ടങ്ങളുടെയും ഫലമായാണ് ഒടുവിൽ നല്ല വിജയം നേടാൻ കഴിയുന്നത്. നമ്മൾ കടന്നുപോകുന്ന വേദനാജനകമായ പ്രക്രിയകളെക്കുറിച്ച് ആളുകൾക്ക് അറിയില്ലായിരിക്കാം. പക്ഷേ, നമ്മുടെ ജീവിതത്തിൽ വാഗ്ദത്തങ്ങൾ നിറവേറ്റപ്പെടുന്നതിന് അവർ സാക്ഷ്യം വഹിക്കും. ഈ പ്രക്രിയയിൽ തിരസ്കരണം, ഏകാന്തത, നിന്ദ, കഷ്ടപ്പാടുകൾ എന്നിവ ഉൾപ്പെട്ടേക്കാം. എന്നാൽ പിന്തുടരേണ്ട ഒരേയൊരു മാനദണ്ഡം സർവ്വശക്തന്റെ ഇഷ്ടത്തിനും, തക്ക സമയത്തിനും ക്ഷമയോടെ കാത്തിരിക്കുക എന്നതാണ്. അത് കൂടാതെ, ഈ പ്രക്രിയയിൽ വിശ്വസ്തതയ്ക്ക് കാതലായ പ്രാധാന്യമുണ്ട്. ദൈവഹിതം ചെയ്തതിനുശേഷം വാഗ്ദത്തം ലഭിച്ച ചിലർ തിരുവെഴുത്തിൽ ഉണ്ട്.

ഡോ. ഗ്ലാഡിസ് ബിജു ജോർജ്ജ്

വേദനാജനകമായ പ്രക്രിയയിൽ നിന്ന് വാഗ്ദത്തത്തിലേയ്ക്ക് ഒരു യാത്ര

1) ഏറ്റവും നല്ല ഉദാഹരണം നമ്മുടെ മാതൃകാപുരുഷനും, കർത്താവും രക്ഷിതാവുമായ യേശുക്രിസ്തുവാണ്. സ്വർഗ്ഗീയ സ്ഥലങ്ങളിൽ താൻ അലങ്കരിച്ചിരുന്ന മഹത്വം ഉരിഞ്ഞുകൊണ്ടാണ് ഈ പാപപൂർണ്ണമായ ഭൂമിയിലേക്ക് വന്നത്. ജീവിതത്തിലെ വേദനാജനകമായ ഒരു പ്രക്രിയയായിരുന്നു, പ്രത്യേകിച്ച്, ഗെത്സെമന തോട്ടം മുതൽ തലയോടിടം- ഗൊല്ഗോഥാ- വരെ. യേശുവിന്റെ വേദനയെക്കുറിച്ച് യേശുതാ പ്രവാചകൻ വിശദമായി വിവരിക്കുന്നു. കല്ലറയിൽ വെച്ച് അവന്റെ അന്ത്യം കാണാൻ ആളുകൾ ആഗ്രഹിച്ചെങ്കിലും മരണത്തിന്റെയും പാതാളത്തിന്റെയും നിയമങ്ങൾ ലംഘിച്ചുകൊണ്ട് അവൻ മൂന്നാം ദിവസം ഉയിർത്തെഴുന്നേറ്റതിനാൽ അവർക്കതിന് കഴിഞ്ഞില്ല. അവൻ കയറി ദൈവസിംഹാസനത്തിന്റെ വലതുഭാഗത്ത് ഇരുന്നു, ഏറ്റവും ഉയർത്തപ്പെട്ടു, എല്ലാ നാമങ്ങൾക്കും മേലായ നാമം നൽകപ്പെട്ടു. പ്രവാചകന്മാരിലൂടെ വളരെക്കാലം മുമ്പ് പരാമർശിച്ച ദൈവിക വാഗ്ദാനങ്ങൾ നിവൃത്തിയായി. മാത്രമല്ല, മനുഷ്യവർഗത്തിന് നഷ്ടപ്പെട്ട മഹത്വം അവകാശപ്പെടാൻ വേണ്ടി സ്രഷ്ടാവുമായി അനുരഞ്ജനം നടത്തുക എന്ന സർവ്വശക്തന്റെ ഉദ്ദേശ്യവും നിലവിൽ വന്നു.

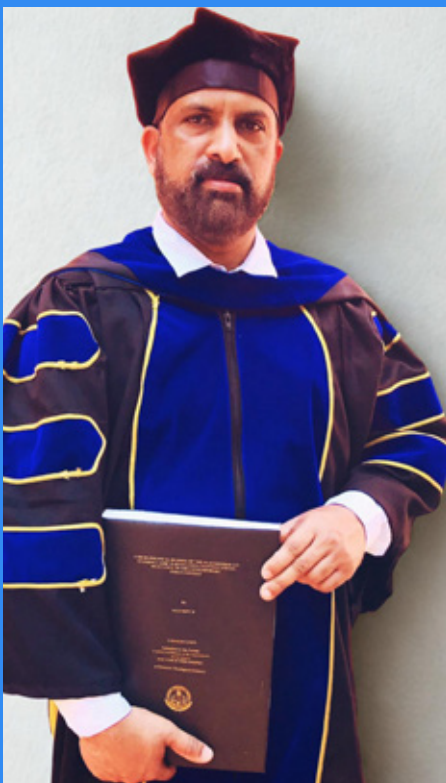
2. യിസ്രായേലിലെ രണ്ടാമത്തെ രാജാവായ ദാവീദ് തന്റെ ജീവിതത്തിൽ പലതവണ വേദനകളിലൂടെ കടന്നുപോയി. അത് സങ്കീർത്തനപുസ്തകം വായിക്കുമ്പോൾ വ്യക്തമായി മനസ്സിലാക്കാൻ കഴിയും. അവൻ മാതാപിതാക്കളാൽ ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ടു, നിരസിക്കപ്പെട്ടു, വില കുറഞ്ഞവനായി (ഒരു ഇടയൻ) കണക്കാക്കപ്പെട്ടു, അവഗണിക്കപ്പെട്ടു. തനിക്കെതിരെ ഉയർന്നുവന്ന സാഹചര്യങ്ങൾക്കിടയിലും, മരുഭൂമിയിലെ ഏകാന്തതയിൽ അവൻ ദൈവത്തെ സ്തുതിക്കുന്നതിൽ മുഴുകി. അഭിഷേകം ചെയ്യപ്പെട്ടതിനു ശേഷവും അവൻ മരുഭൂമിയിലായിരുന്നു. എന്നാൽ ഒരു ദിവസം, ചുരുങ്ങിയ സമയത്തിനുള്ളിൽ, ഒരൊറ്റയുദ്ധത്തിൽ, ഗോലിയാത്തിന്റെയും ഫെലിസ്ത്യ സൈന്യത്തിന്റെയും വെല്ലുവിളിയുടെ നടുവിൽ, അവൻ യിസ്രായേലിന്റെ പരിശുദ്ധന്റെ ശക്തി തെളിയിച്ചു, പതിനായിരത്തെ കൊന്നവനായി അംഗീകരിക്കപ്പെട്ടു. അതിനുശേഷം ദൈവത്തിന്റെ ഉദ്ദേശ്യം അവന്റെ ജീവിതത്തിൽ നിറവേറാൻ

തുടങ്ങി. അവനെ കൊല്ലാൻ പദ്ധതിയിട്ട ആളുകൾ ഉണ്ടായിരുന്നു, പക്ഷേ ദൈവം അവനോടൊപ്പമുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ ഒന്നിനും ഒരിക്കലും അവനെ ഉപദ്രവിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ക്രിസ്തുവിന്റെ വംശാവലിയിൽ അവൻ ചേർക്കപ്പെട്ടു. ദൈവം അവന്റെ സിംഹാസനവും സ്ഥാപിച്ചു.

3. ഏബ്രായ ലേഖനത്തിന്റെ എഴുത്തുകാരൻ നമ്മുടെ പൂർവ്വപിതാവായ അബ്രാഹാമിനെക്കുറിച്ച് പരാമർശിക്കുന്നു - ദൈവം നിർമ്മിച്ച അടിസ്ഥാനങ്ങളുള്ള നഗരത്തിനായി കാത്തിരുന്നു. അദ്ദേഹം തുടരുന്നു, ഇവർ എല്ലാവരും വാഗ്ദത്തനിവൃത്തി പ്രാപിക്കാതെ ദുരന്തത്തിനനുരൂപം അഭിവന്ദിച്ചും ഭൂമിയിൽ തങ്ങൾ അന്യരും പരദേശികളും എന്നു ഏറ്റുപറഞ്ഞുകൊണ്ടു വിശ്വാസത്തിൽ മരിച്ചു (എബ്രായർ 11:13).

തിരുവെഴുത്തിലുടനീളം, ധാരാളം ആളുകളെ ചൂണ്ടിക്കാണിക്കാൻ കഴിയും. യബ്ബേസ്, ഹന്നാ, യോസെഫ്, ഇയ്യോബ് തുടങ്ങിയവർ. അവരെല്ലാം വേദനാജനകമായ പരീക്ഷണങ്ങളിലൂടെ കടന്നുപോയി, പക്ഷേ സാഹചര്യങ്ങൾ അതേപടി തുടർന്നില്ല. സാഹചര്യങ്ങൾക്ക് ഒരിക്കലും അവരുടെ ജീവിതത്തിലെ വാഗ്ദാനം ചെയ്ത ലക്ഷ്യങ്ങളെ നശിപ്പിക്കാനോ തടസ്സപ്പെടുത്താനോ കഴിയില്ല. ചുരുക്കത്തിൽ, ഒരു കുശവൻ ചെയ്യുന്നതുപോലെ, സ്രഷ്ടാവ് അവയെല്ലാം രൂപപ്പെടുത്തുകയും വാർത്തെടുക്കുകയും ചെയ്യുകയായിരുന്നു. ഒടുവിൽ അവ എല്ലാ ദൈവിക വേലക്കും ഉപയോഗപ്രദവും ഒരുക്കപ്പെട്ടതുമായ മാനപാത്രം പോലെ പുറത്തുവന്നു. ഏതു ശിക്ഷയും തൽക്കാലം സന്തോഷകരമല്ല ദുഃഖകരമത്രേ എന്നു തോന്നും; പിന്നത്തേതിലോ അതിനാൽ അഭ്യാസം വന്നവർക്കു നീതി എന്ന സമാധാന ഫലം ലഭിക്കും (എബ്രായർ 12:11). അതുകൊണ്ട് ജീവിതത്തിൽ എപ്പോഴെങ്കിലും വേദനാജനകമായ ഒരു പ്രക്രിയയിലൂടെ കടന്നുപോകുകയാണെങ്കിൽ, അത് നമ്മുടെ മുന്നിൽ വെളിപ്പെടുവാനുള്ള ദൈവത്തിന്റെ പദ്ധതിയുടെ വ്യക്തമായ ചിത്രം സൂചിപ്പിക്കുന്നു. ലോകസ്ഥാപനത്തിനുമുമ്പ് ഒരുക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന തന്റെ മുൻനിർണയത്തിലേക്ക് കർത്താവ് നമ്മെ ഓരോരുത്തരെയും നയിക്കട്ടെ. ■

ഡോക്ടറേറ്റ് നേടി

റവ. ഡോ. സാലു യോഹന്നാൻ
BTh, BD, MTh, PhD

കുവൈറ്റ്, ജീസസ് ഡിസൈപ്പിൾസ് മിനിസ്ട്രി ചർച്ച് പാസ്റ്ററും വേദാദ്ധ്യാപകനും പ്രഭാഷകനും എഴുത്തുകാരനുമായ പാസ്റ്റർ സാലു യോഹന്നാൻ ഡോക്ടറേറ്റ് ലഭിച്ചു.

വെളിപാട് പുസ്തകം അഞ്ചാം അദ്ധ്യായത്തിലെ 'അറുക്കപ്പെട്ടിട്ടും നില്ക്കുന്ന കുഞ്ഞാട്': ഒരു സാമൂഹ്യ-രാഷ്ട്രീയ വായനയും സമകാലിക ഇന്ത്യൻ സാഹചര്യത്തിൽ അതിന്റെ പ്രസക്തിയും (A Socio-Political Reading of 'the Slaughtered Yet Standing Lamb' in Revelation Chapter 5 and Its Relevance to the Contemporary Indian Context) എന്ന വിഷയത്തിലെ ഗവേഷണത്തിനാണ് ഏഷ്യ തിയോളജിക്കൽ അസോസിയേഷനിൽ നിന്നും പുതിയ നിയമത്തിൽ ഡോക്ടറേറ്റ് ലഭിച്ചത്.

സെന്റ് ഓഫ് സെറാംപൂരിൽ നിന്നും ദൈവശാസ്ത്രത്തിൽ ബി.റ്റി.എച്ച്., ബി.ഡി., ബിരുദങ്ങളും പുതിയ നിയമത്തിൽ ബിരുദാനന്തര ബിരുദവും (എം.റ്റി.എച്ച്.) കരസ്ഥമാക്കിയിട്ടുണ്ട്.

ഭാര്യ: പരേതയായ ബ്ലേസ്സി കെ. ഉമ്മൻ. വിദ്യാർത്ഥികളായ ജോഷുവ, ജോഹന്ന, ജെമീമ എന്നിവരാണ് മക്കൾ.

മണക്കാല, ഫെയ്ത്ത് തിയോളജിക്കൽ സെമിനാരിയിലെ 2001 ബി.റ്റി.എച്ച്., ബിരുദദാരികളുടെ കൂട്ടായ്മയായ മില്ലെനിയം ഫ്രണ്ട്സ് മിഷൻ അംഗവുമാണ്.

Rev. Dr. Binu B. Peniel

FINANCIAL LITERACY

As income tax return season reminds us to take a hard look at our finances, it also invites a deeper question we often avoid: Is all debt harmful, or is there a difference between bad debt and good debt? The Bible does not shy away from the subject of wealth. In fact, Scripture speaks more about money and possessions than almost any other topic—not because wealth is the goal of life, but because it reveals the posture of the human heart. When understood biblically, wealth creation is not about accumulation for self, but stewardship for God’s purposes. The Bible says wealth begins with God: “Remember the Lord your God, for it is He who gives you the ability to produce wealth.” (Deuteronomy 8:18). The skills, opportunities, strength, creativity, and discipline we have are gifts from God. Wealth creation, therefore, begins with gratitude and humility, recognizing God as the source—not luck, intelligence, or effort alone. Work is not a course but a calling. Through faithful labor—whether farming, teaching, business, or craftsmanship—God invites us to participate in His provision for the world. The Bible never

encourages us to depend on wealth, as it can take the place of God. Money is a servant, not a savior. Wealth creation is about multiplying what God has placed in our hands—time, resources, abilities—for His glory. The Bible says, “Dishonest money dwindles away, but whoever gathers money little by little makes it grow.” (Proverbs 13:11). Debt is like a fire or a trap; it can build a home, cook a meal, or burn it down. Borrowing is not a sin, but it should always be done with caution, purpose, and responsibility. Debt can be a powerful tool for wealth creation. Debt is a servant, and it should never become a savior. It needs to be aligned with wise stewardship, productivity, and restraint. It should fund assets, not liabilities. Never borrow against depreciating assets like a car or most real estate. When it is borrowed against appreciating assets that generate income, it becomes your best friend, shaping your financial future. Good debt is debt that is leveraged wisely to invest in building wealth that you can transfer to future generations. Bad debt comes from impulse or desire, creating anxiety and injustice. The Bible consistently treats bad debt as a burden, not a blessing, and it limits one’s freedom: “The borrower is slave to the lender.” (Proverbs 22:7). “The wicked borrow and do not repay.” (Psalm 37:21). Here, in this limited space, I’ll use two of the most influential Western financial voices often discussed in Christian spaces: Dr. Dave Ramsey (radical debt avoidance) and Dr. Robert Kiyosaki (strategic use of debt for wealth creation). Ramsey views freedom through eliminating debt, while Kiyosaki views wealth through leverage and assets. He distinguishes between bad debt (consumer debt) and good debt (debt used to acquire income-producing assets). For Kiyosaki, wealthy people don’t work for money; they make money work for them. The ten-

sion between safety and strategy is visible. Dave Ramsey, from Financial Peace University, wrote extensively about wealth, budgeting, and how to get out of debt. “Live like no one else so later you can live and give like no one else” is the catchphrase he often uses. One of the best pieces of advice he shares is the format he calls the “seven baby steps” for financial freedom. Of course, they are written in a Western context, but they are applicable with global significance. The first step is to save up to \$1,000 for your emergency fund. The second step is to pay off all debt except your house, using the debt snowball method. If you have credit card debt, pay it off one at a time—smallest amounts first, then larger ones—while paying the minimum on all other credit card debts. The third step is to save three to six months of expenses in a fully funded emergency fund. This will protect you from job loss, illness, or any unexpected hardship and turn fear into confidence. Then, invest 15% of your household income in retirement. This is about stewardship, not greed; it helps you prepare faithfully for the future. The fifth step is to save for your children’s college or wedding fund, helping to reduce future financial burdens. The sixth step is to pay off your home early, providing freedom and stability. The seventh step is to build wealth and give—living a debt-free life with purpose while enjoying God’s blessings without guilt. The goal is radical generosity and a lasting legacy. Dave Ramsey frequently emphasizes that one’s income is the most important tool for building wealth, arguing that monthly debt payments steal the potential to invest and create long-term wealth. He advises that to build wealth, one must avoid wasting money on high-depreciation items, like new cars, and instead focus on investing income. When money is tied up in debt payments (cars, credit cards, or mortgages), you are working

to make others rich. Millionaires are made by investing their income, not by spending it. Robert Kiyosaki is a well-known American entrepreneur, investor, and financial educator, best recognized as the author of the best-selling book *Rich Dad Poor Dad*. He teaches a distinctive approach to money that emphasizes financial literacy, cash-flow-producing assets, and the strategic use of debt to build wealth. Kiyosaki challenges traditional ideas about jobs, savings, and retirement,

efficient, encourages financial education, and separates assets from liabilities. Kiyosaki defines wealth as what puts money into your pocket. Good debt helps clarify the difference between assets and liabilities. Debt is a tool, not a moral evil. He argues that debt is morally neutral—like fire. In wise hands, it builds; in careless hands, it destroys. Debt can work while you sleep. When tied to strong assets, debt allows money to work for you instead of you working for money. If

debt is on a fixed interest rate, inflation works in the borrower's favor. This is why some investors call inflation “a silent ally of debtors.” In other words, inflation transfers wealth from savers to borrowers if the borrower holds assets or income that rise with inflation.

encouraging people to think like owners rather than employees. His work has shaped global conversations about wealth creation, investing, and financial independence. Debt itself is not the problem; how and why one uses debt is what matters. Debt can accelerate wealth creation by acquiring income-producing, appreciating assets. Cash flow is the key to paying off the debt while still leaving income. Using leverage allows you to control larger assets with less personal capital, helping wealth grow faster than saving alone. Good debt shifts focus from saving to cash flow. Debt is always tax-ef-

Remember, “The poor and middle class work for money. The rich have money work for them.” — Robert Kiyosaki. A person should only use debt if they are financially educated enough to manage it. The goal is to ensure the asset's income comfortably covers the debt service. The question is: How are you using debt? Do you have bad debt or good debt? Use whichever approach you are comfortable with or at what stage of life you are in your financial journey. But remember the Lord your God, for it is He who gives you the ability to produce wealth. (Deuteronomy 8:18) ■

